



Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
PEDRA CRUZA VILLALÓNA
od 18. srpnja 2013.¹

Predmet C-218/12

**Lokman Emrek
protiv
Vlade Sabranovica**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Landgericht Saarbrücken (Njemačka))

„Područje slobode, sigurnosti i pravde – Sudska nadležnost u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Potrošački ugovori – Članak 15. stavak 1. točka (c) – Aktivnost usmjerena prema drugoj državi članici – Nužnost postojanja uzročne veze između aktivnosti prodavatelja usmjerenih prema državi članici potrošača – Čvrsta indicija – Konurbacijsko područje“

1. Nakon donošenja presude u predmetu Pammer i Hotel Alpenhof², a potom i u predmetu Mühlleitner³, i dalje postoje dvojbe oko tumačenja članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima⁴. Konkretnije, Sudu je ponovno postavljeno pitanje o dosegu uvjeta prema kojem prodavateljeve aktivnosti moraju biti *usmjerene* prema državi prebivališta potrošača da bi se aktivirala posebna nadležnost za potrošačke ugovore. U ovom predmetu, Landgericht Saarbrücken želi znati zahtijeva li se spomenutom poveznicom, kao *dodatni i nepisani uvjet*, postojanje uzročne veze između aktivnosti „usmjerene“ prema državi članici prebivališta potrošača i odluke potonjeg da sklopi ugovor.

2. Landgericht Saarbrücken također pita zahtijeva li članak 15. stavak 1. točka (c) Uredbe br. 44/2001 sklapanje potrošačkog ugovora na daljinu. Međutim, to pitanje riješeno je nekoliko mjeseci nakon upućivanja predmetnog zahtjeva za prethodnu odluku, u okviru presude u predmetu Mühlleitner. Stoga ću se posvetiti isključivo pitanju koje se odnosi na uvjet postojanja uzročne veze.

1 — Izvorni jezik: španjolski

2 — Presuda od 7. prosinca 2010. (C-585/08 i C-144/09, Zb., str. I-12527.)

3 — Presuda od 6. rujna 2012. (C-190/11)

4 — SL 2001., L 12, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

I – Pravni okvir

3. Članak 15. stavak 1. točka (c) Uredbe br. 44/2001 utvrđuje posebnu nadležnost za potrošačke ugovore na temelju koje je moguće odstupiti od opće nadležnosti prema prebivalištu tuženika ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

„1. U stvarima koje se odnose na ugovor koji sklapa osoba – potrošač, u svrhe za koje se može smatrati da su izvan njezine profesionalne djelatnosti, nadležnost se utvrđuje odredbama ovog odjeljka, ne dovodeći u pitanje odredbe članka 4. i članka 5. točke 5. [...]:

[...]

(c) u svim drugim slučajevima, ako je ugovor sklopljen s osobom koja se bavi trgovačkom ili profesionalnom aktivnošću u državi članici u kojoj potrošač ima domicil [prebivalište] ili ako na bilo koji drugi način usmjerava takvu aktivnost prema toj državi članici ili prema većem broju država uključujući i tu državu članicu, a ugovor pripada području takvih aktivnosti.”

II – Činjenice i postupak pred nacionalnim sudovima

4. V. Sabranovic, tuženik u glavnom postupku, pod tvrtkom „Vlado Automobiles Import-Export” prodaje rabljene automobile u općini Spichen (Francuska). Iz spisa je vidljivo da se u vrijeme nastanka činjenica koje su dovele do predmetnog spora V. Sabranovic koristio internetskom stranicom na kojoj su bili objavljeni podaci o njegovu poduzeću, uključujući kontakt brojeve fiksnog telefona, telefaksa i mobilnog telefona. Uza sve brojeve naveden je međunarodni pozivni broj za Francusku, osim njemačkog broja mobilnog telefona kojem prethodi međunarodni pozivni broj za Njemačku.

5. L. Emrek, tužitelj u glavnom postupku, u trenutku nastanka činjenica imao je prebivalište u Saarbrückenu (Njemačka). On je s V. Sabranovicem 13. rujna 2010. sklopio ugovor o kupoprodaji rabljenog vozila u koju se svrhu uputio u tuženikovo poduzeće nakon što je za njegovo postojanje, kako se pokazalo, doznao od svojih poznanika, a ne putem spomenute internetske stranice.

6. Nakon toga je L. Emrek tužio V. Sabranovica Amtsgerichtu Saarbrücken, zahtijevajući poštovanje jamstva iz ugovora o kupoprodaji vozila. Navedeni sud proglasio je taj zahtjev nedopuštenim zbog nepostojanja međunarodne nadležnosti, smatrajući da V. Sabranovic nije u smislu članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001 usmjerio svoju profesionalnu djelatnost prema državi prebivališta potrošača, to jest prema Njemačkoj.

7. Budući da je protiv odluke Amtsgerichta Saarbrücken podnesena žalba Landgerichtu Saarbrücken, potonji je prekinuo postupak i Sudu uputio zahtjev za prethodnu odluku.

III – Prethodno pitanje i postupak pred Sudom

8. Tajništvo Suda zaprimilo je 10. svibnja 2012. zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Landgericht Saarbrücken, u kojem se postavljaju sljedeća dva pitanja:

„1. U slučajevima kada je internetska stranica poduzetnika usmjerena prema državi članici potrošača, zahtijeva li se člankom 15. stavkom 1. točkom (c) Uredbe [br. 44/2001], kao dodatnim nepisanim uvjetom, da je potrošač naveden na sklapanje ugovora putem internetske stranice poduzetnika te da stoga postoji uzročna veza između internetske stranice i sklapanja ugovora?

2. Ako mora postojati uzročna veza između aktivnosti koja je usmjerena prema državi članici potrošača i sklapanja ugovora, zahtijeva li se člankom 15. stavkom 1. točkom (c) Uredbe br. 44/2001 i da je ugovor sklopljen na daljinu?”
9. Stranke u glavnom postupku, vlade Francuske Republike, Kraljevine Belgije i Velikog vojvodstva Luksemburg te Europska komisija podnijele su pisana očitovanja.
10. Na raspravi održanoj 25. travnja 2013. svoja su stajališta iznijeli zastupnik L. Emreka te agenti Kraljevine Belgije, Velikog Vojvodstva Luksemburg i Europske komisije.

IV – Uvodno razmatranje o predmetu ovog prethodnog postupka

11. Landgericht Saarbrücken pita jesu li člankom 15. stavkom 1. točkom (c) Uredbe br. 44/2001 određena dva nepisana uvjeta za aktiviranje posebne nadležnosti koja je u navedenoj odredbi predviđena za potrošačke ugovore. Prvi uvjet tiče se uzročne veze između aktivnosti prodavatelja „usmjerene” prema državi potrošača i odluke potonjeg da sklopi ugovor. Drugi uvjet sastoji se u dodatnom zahtjevu sklapanja ugovora na daljinu.

12. Iako dosad nije razmatrao pitanje koje se odnosi na prvi uvjet (uzročna veza), Sud je pojašnjavao drugi uvjet (ugovor na daljinu). Dana 6. rujna 2012., to jest niti četiri mjeseca nakon upućivanja predmetnog zahtjeva za prethodnu odluku, Sud se u presudi donesenoj u predmetu Mühlleitner izričito izjašnjavao o uvjetu sklapanja ugovora na daljinu. Sud je tom prilikom, slijedeći sudsku praksu za koju se može smatrati da proizlazi iz presude Pammer i Hotel Alpenhof, ocijenio da je sklapanje potrošačkog ugovora na daljinu samo „indicija o povezanosti ugovora” s trgovačkom ili profesionalnom djelatnošću prodavatelja ili pružatelja usluge usmjerenom prema državi prebivališta potrošača⁵ i zaključuje da članak 15. stavak 1. točku (c) Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti „na način da ne zahtijeva da se ugovor između potrošača i poduzetnika sklapa na daljinu”⁶.

13. Jasnoća kojom se Sud izrazio u predmetu Mühlleitner, uz okolnost da se taj prethodni postupak vodio po zahtjevu za pojašnjenje presude Pammer i Hotel Alpenhof u pogledu uvjeta sklapanja ugovora na daljinu, u dostatnoj mjeri opravdava odluku da se u ovom postupku ograničim na analizu jedinog novog pitanja koje je uputio Landgericht Saarbrücken, a to je pitanje o uvjetu uzročne veze između aktivnosti usmjerene prema državi prebivališta potrošača i odluke potonjeg da sklopi ugovor.

V – Analiza

14. Kada je riječ o prvom pitanju, to jest o tome treba li potrošač biti „naveden na sklapanje ugovora” na način da postoji uzročna veza između trgovačke djelatnosti i odluke da se sklopi ugovor, stranke u glavnom postupku, vlade država članica koje su intervenirale u postupak i Europska komisija iznijele su suprotstavljena stajališta.

15. S jedne strane, V. Sabranovic te belgijska i luksemburška vlada tvrde da njemački sudovi nisu nadležni u predmetnom slučaju jer nije ispunjen uvjet uzročne veze koji treba smatrati sadržanim u članku 15. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001. Općenito govoreći, ta tri sudionika u postupku smatraju da bi nepostojanje tog uvjeta dovelo do izmjene općeg pravila o nadležnosti prema prebivalištu tuženika i nerazmjerno opteretilo prodavatelje robe i pružatelje usluga koji bi mogli biti

5 — Gore navedena presuda Mühlleitner (t. 44.)

6 — *Ibidem* (t. 45.)

tuženi u bilo kojoj državi članici Europske unije samo zato što imaju internetsku stranicu i sklapaju ugovor s potrošačem koji prebiva u drugoj državi članici. Konkretnije, belgijska i luksemburška vlada ističu da bi tumačenje koje pretjerano favorizira potrošača utjecalo na mala i srednja poduzeća država članica snažnije izloženih prekograničnoj trgovini.

16. S druge strane, L. Emrek, uz potporu francuske vlade i Europske komisije, poriče postojanje takvog uvjeta i tvrdi da su njemački sudovi nadležni. Spomenuti sudionici u postupku u svojim očitovanjima ističu kriterije iz presude Pammer i Hotel Alpenhof prema kojima se sud može ravnati kada utvrđuje je li određena aktivnost usmjerena prema državi članici prebivališta potrošača. I u navedenoj presudi i u presudi Mühlleitner Sud ustrajava na važnosti tih čimbenika kao „indicija” o tome da je aktivnost usmjerena prema državi potrošača, ali ni u kojem slučaju kao uvjeta čije je ispunjenje nužnost. Oni smatraju da je izneseno tumačenje utemeljeno na cilju članaka 15. i 16. Uredbe br. 44/2001 te na pripremnim aktima za donošenje potonje.

17. Kada je riječ o postojećoj sudskoj praksi o ovoj problematici, valja najprije istaknuti da je Sud i u presudi donesenoj u predmetu Pammer i Hotel Alpenhof i u presudi donesenoj u predmetu Mühlleitner potvrdio da je izraz „aktivnost usmjerena” prema državi članici prebivališta potrošača autonoman i da je riječ o dodatnom uvjetu, uz ostale uvjete sadržane u članku 15. stavku 1. točki (c) Uredbe br. 44/2001⁷. Nakon analize cjelokupne odredbe, ali i u svjetlu prethodnih verzija njezina teksta i pripremnih akata, Sud je ocijenio da je za potrebe aktiviranja posebne nadležnosti za potrošačke ugovore relevantno isključivo postupanje prodavatelja robe ili pružatelja usluga⁸. Potrošačevo postupanje, uzeto u obzir u nekadašnjoj verziji članka 13. Briselske konvencije, koji je stavljen izvan snage, ustupilo je svoje mjesto postupanju prodavatelja robe ili pružatelja usluga⁹.

18. Sud je također odbacio interpretativni kriterij utemeljen isključivo na utvrđivanju subjektivne volje trgovca¹⁰. Baš kao ni postupanje potrošača, ni krajnja nakana prodavatelja robe ili pružatelja usluga nije odlučujući kriterij za aktiviranje nadležnosti. Sud se radije odlučio oblikovati neiscrpan niz objektivnih kriterija koje nacionalnom sudu mogu pružiti dovoljno indicija da je riječ o aktivnosti usmjerenoj prema državi prebivališta potrošača¹¹.

19. Nadalje, valja naglasiti da su ti kriteriji orijentacijski, a da je na nacionalnom sudu da ocijeni ciljeve i učinke trgovačke strategije prodavatelja robe ili pružatelja usluga¹². Sud je do sada odbijao bilo koji od tih kriterija pretvoriti u uvjet ili u odlučujući kriterij. Takav je stav potvrdio kada je riječ o ugovorima sklopljenima na daljinu koji, prema presudi Mühlleitner, nisu ključan uvjet za aktiviranje nadležnosti. Također je odbacio mogućnost da puka dostupnost putem interneta bude odlučujući kriterij za dokazivanje činjenice da je aktivnost usmjerena prema drugoj državi članici. Puka dostupnost nije sama po sebi odlučujuća, nego valja voditi računa o sadržaju internetske stranice i to uvijek u vezi s ostalim kriterijima na podlozi kojih je moguće zaključivati o posebnoj svrsi ili posebnim svrhama sadržanima u trgovačkoj ili poslovnoj ponudi¹³.

7 — Gore navedene presude Pammer i Hotel Alpenhof (t. 55.) i Mühlleitner (t. 28.)

8 — Gore navedene presude Pammer i Hotel Alpenhof (t. 60.) i Mühlleitner (t. 39.)

9 — Gore navedene presude Pammer i Hotel Alpenhof (t. 56.) i Mühlleitner (t. 38.)

10 — Gore navedena presuda Pammer i Hotel Alpenhof (t. 80.)

11 — Gore navedena presuda Pammer i Hotel Alpenhof (t. 81. do 93.)

12 — *Ibidem*

13 — Gore navedene presude Pammer i Hotel Alpenhof (t. 75. i 76.) i Mühlleitner (t. 44.)

20. Naposljetku, valja naglasiti da i Uredba br. 44/2001 i sudska praksa Suda ustraju na važnosti činjenice da su kriteriji za utvrđivanje nadležnosti predvidljivi. U uvodnoj izjavi 11. Uredbe istaknuto je da „propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu [prebivalištu] tuženika” tako da kriteriji koji odstupaju od potonjeg pravila moraju jamčiti visok stupanj pravne sigurnosti, kako je to Sud više puta potvrdio¹⁴.

21. Prelazeći u ovom trenutku na pitanje postoji li uvjet utemeljen na uzročnoj vezi između trgovačke ili profesionalne djelatnosti usmjerene prema državi prebivališta potrošača i odluke potonjeg da sklopi ugovor, mogu unaprijed reći da je, prema sadašnjem stanju sudske prakse, teško zaključiti da takav uvjet proizlazi iz teksta članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001, iz njezinih ciljeva ili iz pripremnih akata za njezino donošenje.

22. Kada je riječ o tekstu te odredbe, kao što sam iznio, Sud je ustrajao na nužnosti ocjenjivanja jesu li ispunjeni uvjeti iz članka 15. stavka 1. točke (c) i jesu li oni dostatni za aktiviranje posebne nadležnosti. Uvesti *prešutan i dodatni* uvjet koji je usto utemeljen na postupanju potrošača zahtijevalo bi tumačenje kojem bi bilo potrebno solidno obrazloženje. Kao što ću sada objasniti, takvi razlozi ne proizlaze iz ciljeva kojima teži Unijin zakonodavac.

23. Cilj članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001 nije izmijeniti pravilo o općoj nadležnosti prema prebivalištu tuženika, nego uravnotežiti, na razini međunarodne sudske nadležnosti, ugovorni odnos koji je načelno neuravnotežen¹⁵. U tu je svrhu zakonodavac utvrdio pravilo utemeljeno na ispunjavanju triju uvjeta, koje prodavatelj robe ili pružatelj usluga može predvidjeti (postojanje trgovačke ili profesionalne aktivnosti, aktivnosti usmjerene prema državi ili državama prebivališta potrošača i ugovora obuhvaćenog spomenutim aktivnostima). Upravo zato što je popis uvjeta iscrpan, kriteriji za utvrđivanje jesu li aktivnosti usmjerene prema drugoj državi članici moraju se temeljiti na više čimbenika od kojih nijedan nije odlučujući. Drugim riječima, zakonodavac je strogo definirao uvjete koji se nužno moraju ispuniti da bi se aktivirala nadležnost, ali je potom sudovima priznao određeni interpretativni prostor, osobito kada je riječ o aktivnostima oglašavanja na internetu.

24. Gore navedeno trebalo bi biti dovoljno za zaključak, koji podupiru Francuska Republika i Komisija, da članak 15. stavak 1. točka (c) Uredbe br. 44/2001 ne zahtijeva ispunjavanje „nepisanog” uvjeta, utemeljenog na uzročnoj vezi između aktivnosti i odluke potrošača da sklopi ugovor. Takav bi uvjet doveo do značajnog poremećaja ionako osjetljive ravnoteže koju je uspostavio Unijin zakonodavac, kao i do promjene u tumačenju spomenute odredbe u odnosu na prijašnja tumačenja Suda¹⁶.

14 — Vidjeti osobito presude od 12. svibnja 2011., BVG (C-144/10, Zb., str. I-3961., t. 33.) i od 25. listopada 2011., eDate Advertising i dr. (C-509/09 i C-161/10, Zb., str. I-10269., t. 50.).

15 — U tom pogledu vidjeti Magnus, U. i Mankowski, P., *European Commentaries on Private International Law*, Brussels I Regulation, 2. izd., Sellier, München, 2012., str. 546. i slj.; De Clavière, B., „Confirmation de la protection du consommateur actif par les règles de compétence spéciales issues du règlement 44/2001”, *Revue Lamy droit des affaires* 2012., br. 77., str. 48. i slj.; De Miguel Asensio, P., *Derecho Privado de Internet*, 4. izd., 2011., str. 963. i slj.; Tassone, S., „Il regolamento Bruxelles I e l’interpretazione del suo ambito di applicazione: un altro passo della Corte di giustizia sul cammino della tutela dei diritti del consumatore”, *Giurisprudenza di merito* 2013., str. 104. i slj., i Brkan, M., „Arrêt Mühlleitner: vers une protection renforcée des consommateurs dans l’U. E.”, *Revue européenne de droit de la consommation* 2013., str. 113. i slj.

16 — Isto smatraju Virgós Soriano, M. i Garcimartín, F. u *Derecho Procesal Civil Internacional. Litigación internacional*, Civitas, 2. izd., 2007., str. 171. Izjašnjavajući se o članku 13. Briselske konvencije, nezavisni odvjetnik Darmon došao je do istog zaključka, iako u slučaju u kojem sredstvo priopćavanja nije bio internet nego tradicionalni medij. Vidjeti njegovo mišljenje u predmetu u kojem je 19. siječnja 1993. donesena presuda Shearson Lehman Hutton (C-89/91, Zb., str. I-139.), t. 82. do 85.

25. Nadalje, kako je to Komisija istaknula na raspravi, takav uvjet uzročne veze doveo bi do problema s dokazivanjem. Ako je dovoljno da potrošač izjavi da su ga posjećivanje internetske stranice i nakon toga telefonski kontakt s poduzećem naveli na sklapanje ugovora, je li za dokazivanje dostatna sama ta njegova izjava ili on mora dokazati poduzimanje tih svojih radnji? U prvom primjeru, odluka o nadležnosti bila bi u rukama potrošača kojemu bi bila dovoljna tvrdnja da ga je djelatnost trgovca navela na sklapanje ugovora. U drugom primjeru, dokazivanje bi se pretvorilo u *probatio diabolica*, a posebna nadležnost iz članaka 15. i 16. Uredbe br. 44/2001 postala bi bespredmetna¹⁷.

26. To što je uzročna veza irelevantna, što u predmetnom nije slučaj, različito je pitanje, iako povezano s prethodnim. Naime, okolnost da uzročna veza nije uvjet ne isključuje mogućnost da ona posluži kao *indicija* koju sud može uzeti u obzir kada utvrđuje stvarnu usmjerenost aktivnosti prema toj državi. Štoviše, kako ću iznijeti, riječ je o čvrstoj indiciji jer, ako je prisutna u konkretnom slučaju, odlučujući je element za ocjenu o potrebi primjene posebne nadležnosti za potrošačke ugovore.

27. Ako je aktivnost doista usmjerena prema drugoj državi članici, uzročna veza u pravilu postoji, bez obzira na to koliko ju je teško dokazati. Problem je u predmetnom slučaju taj da je, kako to proizlazi iz opisa činjenica, dokazano nepostojanje spomenute uzročne veze.

28. Kada je riječ ne o uzročnoj vezi već o eventualnom prethodnom uvjetu sklapanja ugovora na daljinu, u mojem novijem mišljenju u predmetu Mühlleitner imao sam priliku upozoriti na to da je u presudi Pammer i Hotel Alpenhof „bilo riječi o ugovoru na daljinu kako bi se istaknula važnost postojanja pripremnih predugovornih radnji koje se obavljaju putem interneta, a oslanjaju se na informacije koje se posredstvom tog medija prenose na područje na kojem prebiva potrošač”¹⁸.

29. Kada sam se u to vrijeme izrazio na opisani način, namjeravao sam prije svega naglasiti važnost koju bi mogla imati činjenica da su postojale „pripremane predugovorne radnje” koje su, ne pretvarajući se time u nužan uvjet, uobičajena posljedica „prenošenja informacija preko interneta na područje na kojem prebiva potrošač”. Istodobno sam pokušao upozoriti na činjenicu da informacije koje se prenose putem interneta mogu dovesti, ako ne do samog sklapanja ugovora, onda barem do pripremnih radnji.

30. Drugim riječima, iznoseći ta zapažanja, nisam imao namjeru reći da se pripremane predugovorne radnje ili prethodno sklapanje ugovora pretvaraju u dodatni uvjet za aktiviranje posebne nadležnosti, kao što nisam želio reći ni to da je postojanje uzročne veze takav uvjet. Samo sam upozorio na osobitu važnost – i, naposljetku, snagu – takvih indicija.

31. U praksi to znači da postojanje pripremnih predugovornih radnji, te eventualno dokazana uzročna veza nisu prešutni uvjet koji se dodaje onima izričito navedenima u članku 15. stavku 1. točki (c) Uredbe br. 44/2001, ali bitno olakšavaju posao nacionalnom sudu kada treba utvrditi je li gospodarska aktivnost usmjerena prema određenoj državi članici. Suprotno tome, što je logična posljedica navedenog, nepostojanje te okolnosti u jednakoj mjeri otežava posao nacionalnom sudu, koji će nepostojanje spomenute okolnosti u pravilu morati kompenzirati postojanjem jedne ili više drugih okolnosti koje otkrivaju da je aktivnost doista usmjerena prema dotičnoj državi članici.

17 — O problemima s dokazivanjem dodatnog i nepisanog uvjeta uzročne veze vidjeti Leible, S. i Müller, M., „Keine internationale Zuständigkeit deutscher Gerichte bei Maklertätigkeit eines griechischen Rechtsanwalts”, EuZW 2009., str. 29.

18 — Točka 38. mojeg mišljenja u predmetu u kojem je donesena gore navedena presuda Mühlleitner.

32. Taj je cilj vidljiv u Zajedničkoj izjavi Vijeća i Komisije o člancima 15. i 73. Uredbe br. 44/2001. Kao što je poznato, ona se ne odnosi na uzročnu vezu nego na važnost određenih indicija, kao što je sklapanje ugovora na daljinu¹⁹. Taj je pojam naveden samo kao primjer pri čemu nije moguće isključiti – upravo suprotno – postojanje drugih indicija, uključujući one koje su osobito važne prilikom utvrđivanja da je aktivnost „usmjerena” prema drugoj državi članici.

33. U tom smislu smatram da činjenično stanje u predmetnom slučaju upućuje na postojanje jedne okolnosti koja, zbog svoje specifičnosti, a nakon što je nacionalni sud ocijeni na odgovarajući način, može kompenzirati ne samo nepostojanje ugovora na daljinu nego i pripremnih predugovornih radnji, te očito nepostojanje uzročne veze između trgovačke strategije i sklapanja ugovora.

34. Naime, poduzeće V. Sabranovica nalazi se u francuskoj općini koja je dio metropolitanskog područja snažno povezanog s jezgrom koju čini grad Saarbrücken. Kako je to na raspravi izjavio zastupnik L. Emreka, stanovnici općine Spicheren, kao i oni općine Saarbrücken, žive na području koje je u praksi zajedničko i na kojem je urbani razvoj u toj mjeri isprepleo spomenute općine da u određenim zonama postoji kontinuitet naselja koji zanemaruje granicu među dvjema državama.

35. U takvim okolnostima, činjenica da trgovac nudi dobra i/ili usluge u jednoj od tih općina može se, zbog posebnosti područja na kojem on obavlja aktivnost, izjednačiti s ponudom koja je nužno usmjerena prema drugoj državi članici, konkretno susjednoj državi čije se općine stapaju sa širim metropolitanskim područjem stvarajući na taj način konurbacijsko područje²⁰. Time želim reći da su ponekad, zbog posebne okolnosti da dvije države članice dijele isto metropolitansko područje, aktivnosti svih gospodarskih subjekata prirodno i spontano usmjerene ne samo prema stanovnicima države u kojoj se nalazi prodavatelj robe ili pružatelj usluga nego i prema stanovnicima susjedne države. Na zemljopisnom području na kojem se granica često niti ne primjećuje teško je braniti tvrdnju da aktivnost trgovaca nije „usmjerena” na dio tog konurbacijskog područja koji se nalazi u susjednoj državi članici.

36. Takav zaključak ne predstavlja nerazmjerni teret za prodavatelja ili trgovca jer je riječ o gospodarskom subjektu koji se integrirao na *jedinstvenom* urbanom prostoru, neovisno o tome što potonji obuhvaća dvije države članice. Vrlo je vjerojatno da se prodavatelj ili trgovac služi jezikom susjedne države, čak i ako je on različit. U predmetnom slučaju jezici koji se govore u dvjema državama članicama doista su različiti, ali, kao što to proizlazi iz spisa, navedeno nije spriječilo V. Sabranovica da na svojoj internetskoj stranici klijentima ponudi broj njemačkog mobilnog telefona, što je indicija o tome da s germanofonim klijentima, od kojih većina vjerojatno prebiva u Saarbrückenu, komunicira na njemačkom jeziku.

37. Jednako tako, u uvjetima konurbacijskog područja poput onog u glavnom postupku, opasnost da će prodavatelj robe ili pružatelj usluga biti tužen pred sudovima susjedne države članice ne čini mi se pretjeranim teretom koji bi ga odvratilo od trgovačke djelatnosti kao što je ona V. Sabranovica. Štoviše, valja smatrati da posebna nadležnost iz članaka 15. i 16. Uredbe br. 44/2001 potiče potrošače iz jedne općine na sklapanje ugovora s trgovcima s urbanog područja jer mogu odabrati pred kojim će od sudova navedenih u članku 16. Uredbe br. 44/2001 pokrenuti postupak.

19 — Valja naglasiti da francuska verzija Zajedničke izjave na tu okolnost upućuje kao na nužan uvjet („*encore faut-il que ce site Internet invite à la conclusion de contrats à distance et qu'un contrat ait effectivement été conclu à distance*”, moje isticanje), dok je u engleskoj verziji riječ samo o elementu koji se uzima u obzir („*although a factor will be that this Internet site solicits the conclusion of distance contracts and that a contract has actually been concluded at a distance*”, moje isticanje). Belgijska vlada ustrajavala je na tome da se Sud prikloni francuskoj verziji, iz koje je izvela različite zaključke i o uvjetu uzročne veze i o uvjetu sklapanja ugovora na daljinu. Međutim, kao što sam već imao priliku iznijeti u mišljenju u predmetu Mühleitner, smatram da se Zajednička izjava, barem u tom specifičnom dijelu, treba smatrati neobvezujućim dokumentom, bez obzira na to što se Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (SL L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109.) na nju izriječno upućuje. Čini se da je do istog zaključka došao i Sud u presudi Mühleitner, ne uzimajući u obzir navedeni dio Zajedničke izjave prilikom tumačenja članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001.

20 — Zoido, F. i dr., *Diccionario de Urbanismo. Geografía Urbana y Ordenación del Territorio*, Cátedra, 2013., str. 37. i 106.

38. Naposljetku, nadležnost proizišla ih situacije poput opisane ne bi trebala za trgovca ili prodavatelja biti nepredvidljiv scenarij, upravo suprotno. Kao što sam rekao, taj trgovac ili prodavatelj, djelujući na posebno povezanoj prostornoj cjelini koja obuhvaća dvije države članice, treba biti u potpunosti svjestan mogućnosti da jedan dio njegovih klijenata, ako ne i većina, prebiva u susjednoj državi članici.

39. Prema tome, da rekapituliram, smatram, kao prvo, da članak 15. stavak 1. točku (c) Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da ne zahtijeva postojanje uzročne veze između trgovačke ili profesionalne djelatnosti usmjerene prema državi članici prebivališta potrošača i odluke potonjeg da sklopi ugovor.

40. Međutim, ta uzročna veza čvrsta je indicija prilikom dokazivanja činjenice da je aktivnost poduzetnika usmjerena prema određenoj državi članici. U slučajevima u kojima je dokazano da čvrsta indicija poput uzročne veze ne postoji, to se mora kompenzirati postojanjem jedne ili više drugih indicija slične težine kako bi se dokazalo da je aktivnost usmjerena prema drugoj državi članici.

41. Naposljetku, kada je riječ o tumačenju članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001, smatram relevantnom okolnost da se trgovačka ili profesionalna aktivnost obavlja u uvjetima konurbacijskog područja koji na odgovarajući način ocjenjuje nacionalni sud. Taj zemljopisni kontekst može biti čvrsta indicija o aktivnosti usmjerenoj prema određenoj državi članici.

VI – Zaključak

42. S obzirom na iznesene argumente, predlažem Sudu da na pitanja koja je postavio Landgericht Saarbrücken odgovori na sljedeći način:

- „1. Članak 15. stavak 1. točku (c) Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da ne zahtijeva, kao prešutan i dodatni uvjet u odnosu na one utvrđene u toj odredbi, postojanje uzročne veze između trgovačke ili profesionalne djelatnosti usmjerene prema državi članici prebivališta potrošača i odluke potonjeg da sklopi ugovor. Međutim, uzročna veza čvrsta je indicija prilikom dokazivanja da je aktivnost poduzetnika usmjerena prema određenoj državi članici.
2. Da bi se dokazalo da je aktivnost poduzetnika usmjerena prema nekoj drugoj državi članici, dokazano nepostojanje čvrste indicije poput uzročne veze u pravilu treba kompenzirati drugim indicijama slične težine. Postojanje konurbacijskog područja, koje na odgovarajući način procjenjuje nacionalni sud, čvrsta je indicija o aktivnosti usmjerenoj prema određenoj državi članici.”